

Vážený pán premiér, vážení členovia vlády,

Slovensko v súčasnosti stojí pred výzvou obnovy ekonomiky, ktorá je zároveň historickou príležitosťou spraviť našu krajinu a spoločnosť zdravšou a odolnejšiou. Sledujeme Vaše kroky a oceňujeme, že sa viacerí členovia vlády prihlásili k princípom zelenej obnovy na základe Európskej zelenej dohody.

Na podporu tohto úsilia Vám zasielame námety riešení, ktoré sa týkajú obnovy budov, udržateľného hospodárenia s vodou, energetiky a pôdohospodárstva.

Sme skupina klimaticky orientovaných organizácií a odborníkov, dlhodobo sa venujeme presadzovaniu riešení, ktoré sú udržateľné ekologicky aj ekonomicky. Časť týchto riešení Vám predstavujeme v prílohe tohto listu. Ukazujú, ako a kam nasmerovať podporu, aby priniesla rozvoj vidieka a regiónov, nové pracovné miesta a súčasne zdravšiu krajinu aj jej obyvateľov.

Cesta k udržateľnému Slovensku vedie zavádzaním ekologických inovácií na jednej strane a k návratu k osvedčeným praktikám z minulosti, ktoré vychádzajú zo "sedliackeho rozumu" a hlbokého pochopenia prírodných procesov. Je nevyhnutné sa na takúto cestu vydať teraz, aby sme predišli rozsiahlejším krízam ako tá, ktorej aktuálne čelíme.

Sme pripravení na diskusiu s Vami o týchto a ďalších riešeniach.

Birdlife Slovensko, Jozef Ridzoň, ridzon@vtaky.sk

CEEV Živica, Petra Ježeková, jezekova@zivica.sk

Cyklokoalícia, Dan Kollár, dan.kollar@gmail.com

Inštitút cirkulárnej ekonomiky, Ivana Maleš, males@incien.sk

Extinction Rebellion Slovensko, Karolína Gelatičová, xrslovakia@gmail.com

Fridays For Future Slovensko, Jakub Hrbáň, j.hrban@gmail.com

Greenpeace Slovensko, Katarína Juríková, katarina.jurikova@greenpeace.org

Nadácia AEVIS, Tomáš Vida, vida.tomas@gmail.com

Nestrácajme čas, Oto Hudec, oto.hudec@gmail.com

Platforma Budovy pre budúcnosť, Katarína Nikodemová, nikodemova@bpb.sk

Priatel'ia Zeme-CEPA, Juraj Melichár, melichar@priateliazeme.sk

Priatel'ia Zeme - SPZ, Branislav Moňok, monok@priateliazeme.sk

Slovenská klimatická iniciatíva, Liliana Rástocká, rastocka@klimatickainiciativa.sk

Slovenská ochrana spotrebiteľov, Petra Čakovská, petra.cakovska@sospotrebitelev.sk

Združenie Slatinka, Martina Paulíková, paulikova@changenet.sk

Znepokojené Matky, Lucia Szabová, luia.szabova@gmail.com

WWF Slovakia, Michal Filípek, mfilipek@wwf.sk

7. Ochrana prírody, udržateľné lesné hospodárstvo a prírodný turizmus

Lesy sú kľúčové pre odvrátenie klimatickej krízy a zmiernenie jej negatívnych dopadov. Lesy v Európe majú schopnosť zachytiť až 13 % všetkých emisií oxidu uhličitého vyprodukovaných v štátoch Európskej únie.^{1,2}

Na Slovensku pozorujeme rastúci trend v ťažbe dreva. Len v roku 2018 dosiahol celkový objem vyťaženého dreva takmer 10 miliónov metrov kubických³, čo je viac ako 300 000 kamiónov naložených drevom.⁴ Pritom lesnícky sektor tvorí len približne 0.7 % HDP krajiny.⁵ Samotná ťažba dreva predstavuje pre rozvoji regiónov obmedzený prínos aj preto, že pridaná hodnota nezostáva v mieste vyťaženia, drevo sa spracováva stovky kilometrov ďaleko, často dokonca v zahraničí. Naopak mimoprodukčné funkcie lesov, akými sú napríklad ochrana vody, biodiverzity či význam lesov pri zachytávaní uhlíka z atmosféry, zostávajú prevažne nevyužitú, napriek potenciálnemu prínosu, a to aj ekonomickému.

Ďalším významným prínosom lesov a citlivého manažmentu chránených území je ich potenciál pre rozvoj prírodného turizmu, ktorý sa stal najrýchlejšie sa rozvíjajúcou formou cestovného ruchu.⁶ Dôležité je však rozvíjať ľahké formy prírodného turizmu, ktoré prispievajú k ochrane prírody a využívajú prírodné zdroje nedeštruktívnym spôsobom. Tento typ turizmu vytvára dlhodobé ekonomické benefity pre miestne komunity a organizácie.

Na podporu mimoprodukčných funkcií lesa a citlivé využívanie lesov navrhujeme nasledujúce postupy, projekty a opatrenia:

Ochrana prírody a udržateľné lesné hospodárstvo

- ▶ Zavedenie zonácie chránených území: kvalitná zonácia je nevyhnutnou podmienkou pre efektívnu a zmysluplnú ochranu prírody vo veľkoplošných chránených územiach, akými sú národné parky a chránené krajinné oblasti.
- ▶ Zavedenie kritérií IUCN: národné parky musia spĺňať kritériá IUCN, teda že najmenej 50% ich výmery má byť súčasťou jadrovej zóny v bezzásahovom režime. V národných parkoch na Slovensku, v súlade s národnými legislatívnymi predpismi, má byť ochrana prírody nadradená inému využitiu krajiny.
- ▶ Zabezpečenie efektívnej správy chránených území: jasné rozdelenie kompetencií, priama zodpovednosť a efektívne kontrolné mechanizmy vrátane kontroly verejnej. Zväziť zriadenie Fondu Národných parkov zo zisku, ktorý by mohli vytvárať NP a slúžil by na podporu aktivít, infraštruktúry, rozvojových programov, budovanie kapacít atp. Takto by sa zlepšila ponuka služieb v NP a následne by sa zaviedol jednotný štandard kvality.
- ▶ Vyčlenenie zdrojov na výkup pozemkov: v najcennejších chránených územiach by mal štát uprednostňovať výkup alebo výmenu pozemkov v súkromnom vlastníctve, aby tak zabezpečil a zjednodušil správu chránených území. Štátne pozemky by mali byť spravované príslušnými správami chránených území.
- ▶ Zavedenie prírode blízkeho obhospodarovania lesov: na väčšine lesov mimo chránených území by prírode blízke obhospodarovanie lesov malo postupne nahradiť štandardne používané prístupy k hospodáreniu v lese. V chránených územiach má byť obhospodarovanie prispôbené cieľom ochrany prírody (nie naopak).

¹ Nabuurs J.G., et al (2017) By 2050 the Mitigation Effects of EU Forests Could Nearly Double through Climate Smart Forestry. Forests — Open Access Journal https://www.wur.nl/upload_mm/c/4/6/4fc6f12c-1dae-4d83-9557-20008c311498_forests-08-00484.pdf

² Multi-functionality and sustainability in the European Union's forests: EASAC policy report ²⁰¹⁷ https://easac.eu/fileadmin/PDF_s/reports_statements/Forests/EASAC_Forests_web_complete.pdf

³ Národné lesnícke centrum. Zelená správa 2019 <https://www.mpsr.sk/lesne-hospodarstvo/123>

⁴ WWF a INTERPOL spájajú sily v boji proti nelegálnej ťažbe a obchodovaniu s drevom <https://slovakia.panda.org/?uNews-ID=363747>

⁵ Podiel lesného hospodárstva na tvorbe HDP <https://www.enviroportal.sk/indicator/detail?id=1141>

⁶ Wiezik, M. a kol. Koncept prírodného turizmu v slovenských podmienkach. Dostupné online <http://bit.ly/KonceptPT>

- ▶ Uplatňovanie aktívneho manažmentu lesných biotopov s ohľadom na biodiverzitu: v chránených územiach v lesných porastoch s výskytom najzácnejších, ohrozených a ubúdajúcich druhov rastlín a živočíchov sa zavedie taký typ hospodárenia a aktívneho manažmentu v lesoch, ktorý zabezpečí prežitie ohrozených druhov, podporí trvalú udržateľnosť lesného hospodárenia s ohľadom na prírodné hodnoty. Tento manažment sa zavedie mimo území s najvyšším, piatym stupňom ochrany.
- ▶ Započítavanie ekosystémových služieb: pre hospodárenie v lesoch celkovo zaviesť do praxe hodnotenie ekosystémových služieb, ktoré povedie k minimalizácii zásahov a súčasne maximalizácii využívania benefitov, ktoré lesy ponúkajú.
- ▶ Podpora zavádzania princípov a nástrojov obehovej ekonomiky v oblasti lesného hospodárstva a spracovania dreva: vrátane podpory malých a stredných podnikov a organizácií miestneho charakteru so zameraním na výrobu drevárskych výrobkov a poskytovanie súvisiacich tovarov a služieb.
- ▶ Podpora zavádzania a dodržiavania FSC certifikácie v štátnych ako aj neštátnych lesoch: touto certifikáciou možno prispieť k lepšiemu naplneniu potrieb ochrany prírody nakoľko sú na manažment FSC certifikovaných lesov v mnohých ohľadoch kladené prísnejšie environmentálne požiadavky.

Rozvoj prírodného turizmu

- ▶ Regulácia využívania krajiny a manažment návštevnosti: na lokálnej úrovni je potrebný koordinovaný manažment infraštruktúry a zainteresovaných aktérov ako aj kontrola návštevnosti chránených území.
- ▶ Podpora malých a stredných podnikateľov a organizácií miestneho charakteru: podpora organizácií so zameraním na poskytovanie súvisiacich tovarov a služieb, napr. individuálni sprievodcovia, gastronomické služby, služby v turizme (požičovne turistického vybavenia),

zážitky na farmách (zveratá, včely, tradičné spracovanie plodín, ubytovanie na farme), ubytovanie v súkromí, produkty remeselnej výroby z lokálnych surovín, produkty ekologického poľnohospodárstva a pod.¹

- ▶ Vytvorenie štandardov prírodného turizmu: cez certifikačnú autoritu, ktorá je garantom kvality produktov prírodného turizmu a bude jasná a jednotná pre konkrétny región (destináciu), pre poskytovateľov aj pre zákazníkov.
- ▶ Podpora infraštruktúry a dopravnej dostupnosti s dôrazom na verejnú hromadnú dopravu: vybudovanie modernej, stabilnej a funkčnej turistickej aj neturistickej infraštruktúry, ktorá zahŕňa aj rozvoj dopravnej infraštruktúry a dostupnosti území. Vid' naše návrhy v oblasti udržateľnej dopravy.
- ▶ Vytvorenie fondov na ochranu prírody a rozvoja prírodného turizmu, ktoré budú efektívnym spôsobom smerovať späť do prírodne atraktívnych lokalít v podobe podpory ochrany prírodných hodnôt, prírodných a kultúrnych zdrojov a do dlhodobého systematického manažmentu oblastí.

PRÍNOSY

- ▶▶ Zamestnanosť v regiónoch - prírodný turizmus vytvára pracovné miesta v lokalitách, kde často nie je veľa iných možností. Priama zamestnanosť môže byť až dvojnásobná v porovnaní so zamestnanosťou súviacou s ťažbou dreva a príjmy môžu výrazne prevyšovať príjmy z lesného hospodárstva a spracovania dreva.² Aktívny manažment lesa je náročnejší na personálne kapacity ako konvenčné hospodárenie.

¹ Časť služieb môže byť poskytovaná dobrovoľníkmi - vytvorenie funkčnej siete spolupracujúcich miestnych obyvateľov, napr: <https://tpn.pl/wspieraj/wolontariat>

² Príklad Národného parku Bavorský les v Nemecku: <http://www.hnutiduha.cz>

Zavedenie aktívneho manažmentu lesa je veľmi potrebnou súčasťou projektov zonácií v chránených územiach. Vyčlenenie bezzásahových území vyvoláva obavy zo strát pracovných miest v lesníctve. Komplexný projekt zonácií s vyčlenením prísne chránených území bezzásahu v kombinácii so zavedením cieleného hospodárenia v lesoch mimo bezzásahových území dovoľuje podporiť udržanie lesníckych miest. Aktívny manažment je pritom opatrením, ktoré v mnohých územiach kvôli ubúdajúcim ohrozeným druhom je už dnes nevyhnutnosťou.

►► Dlhodobý udržateľný rozvoj regiónov: cez mäkké formy turizmu, prírode blízke lesníctvo a ekologické poľnohospodárstvo, môžu naše regióny ponúknuť svoju unikátnu pridanú hodnotu: prírodné krásy, kultúru a tradície. Podpora mäkkých foriem turizmu generuje nové zdroje príjmov pre malých podnikateľov v zanedbaných regiónoch a je vhodnou alternatívou k veľkým strediskám cestovného ruchu.

Podpora výstavby infraštruktúry mäkkých foriem turizmu môže okrem zvýšenia návštevnosti území a teda podpory malých podnikateľov navyše generovať aj nové príjmy pre organizácie ochrany prírody a teda správu chránených území.

►► Využitie ekosystémových služieb lesov:

► vodná bilancia v krajine a kvalita vody: lesy ovplyvňujú výdatnosť podzemných zdrojov vôd a zadržiavajú zrážky, čím pomáhajú v prevencii pred povodňami. Svojimi protieróznymi vlastnosťami prispievajú aj k ochrane kvality vôd.¹

► udržiavanie fyzického a psychického zdravia obyvateľov - pobyt v prírode znižuje úroveň stresu, zlepšuje kognitívne funkcie a zvyšuje celkový pocit šťastia a pohody.² Tento preventívny mechanizmus prináša spoločnosti hodnotu v podobe v ušetrených zdravotných nákladov.³

►► Dôležitosť zachovania biodiverzity pre globálne hospodárstvo: až 40 % globálneho hospodárstva je založených na biologických produktoch a procesoch.⁴

---

1 Ochrana kvality vody. Forest Portal

<http://www.forestportal.sk/lesne-hospodarstvo/ekologia-a-monitoring-lesa/funkcie-lesov-a-kategorizacia-lesov/Stranky/ochrana-vody.aspx>

2 Ochrana kvality vody. Forest Portal

<http://www.forestportal.sk/lesne-hospodarstvo/ekologia-a-monitoring-lesa/funkcie-lesov-a-kategorizacia-lesov/Stranky/ochrana-vody.aspx>

3 Saraev, V. et al. (2020) Scoping Study on Valuing Mental Health Benefits of Forests. The Research Agency of the Forestry Commission

4 Kuenzi, C. - McNelly, J. (2008). Nature-Based Tourism. In Global Risk Governance. Springer, Dordrecht, 2008, pp. 155-178. online ISBN 978-1-4020-6799-0

